

مطالعه‌ای تطبیقی در باب تأمین اجتماعی

○ مسعود صوفی مجیدپور
عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی - فیروزکوه

○ تأمین اجتماعی در اروپا: توسعه یا تعطیل
○ نیلز پلاگ، یان کویست
○ هرمز همایون پور
○ مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی
○ ۱۳۷۹، ۱۱۰۰ نسخه، ۱۷۸ صفحه

بازار کار در تعدادی از کشورهای اروپایی و مقایسه وضع دانمارک با آنهاست. همانطور که گفته شد، این کتاب تحت عنوان تأمین اجتماعی در اروپا: توسعه یا تعطیل؟ قسمتی از این طرح پژوهشی است که در زمینه چگونگی سازماندهی و تأمین منابع مالی نظام‌های تأمین اجتماعی در هشت کشور اروپایی - دانمارک، سوئد، نروژ، فنلاند، آلمان، هلند، فرانسه و بریتانیا - است.

کتاب با دو هدف طراحی شده است. هدف اول عبارت است از ارائه تصویری بنیادی از ساختار، کارکرد و تحول دولت رفاهی و نظام‌های تأمین اجتماعی. تحولات ایجاد شده در طول زمان معنای دولت رفاه را تغییر داده است. این تحول تاریخی در فصل‌های دوم و سوم کتاب در قالب تاریخچه‌ی دولت رفاه در کشورهای مورد مطالعه بررسی شده است. در این تحول کم و بیش همه‌ی نیروهای سیاسی در پیدایش دولت رفاه و تحولات بعد از آن سهیم بوده‌اند. در عین حال، چرایی بحران در دولت‌های رفاه و مشکلاتی که در دنیای جدید پدید آمده به طور جدی مورد مذاکره قرار گرفته و برای

که تأمین اجتماعی در دوران پس از جنگ جهانی دوم به عنوان مقوله‌ای کلیدی و اساسی در قلمروهای توسعه اقتصادی مطرح شد و هم‌اکنون نیز ضرورت توجه به آن از اهمیت بیشتری نسبت به گذشته برخوردار است. برای نشان دادن اهمیت موضوع می‌توان به انتخابات سال ۲۰۰۰ آمریکا برای گزینش رئیس‌جمهوری جدید اشاره کرد که تأمین اجتماعی در عالی‌ترین سطح مبارزات انتخاباتی و به عنوان مهم‌ترین ابزار تبلیغاتی کاندیداهای رئیس‌جمهوری قرار داشت. بنابراین موضوع تأمین اجتماعی و دولت رفاه در قالب ارتباط‌های تعاملی ملی و مبارزات گروه‌های سیاسی و اقتصادی مختلف برای کسب قدرت شکل گرفته و متحول شده است، موضوعی که مورد بازنگری، تجدید ساختار و عقب‌نشینی نیز قرار گرفته است. کتاب مورد بررسی گزارشی از طرح پژوهشی گسترده و همه‌جانبه در «مؤسسه ملی تحقیقات اجتماعی دانمارک»^۲ است. این طرح پژوهشی «تأمین اجتماعی در اروپا» نام دارد و هدف از آن روشن کردن پاره‌ای از سیاست‌های اجتماعی و

بسیاری معتقدند که اروپا سه هدیه به دنیا ارزانی داشته است: انقلاب صنعتی، بازار رقابتی، و دولت رفاه. ارمغان انقلاب صنعتی و بازار رقابتی و تأثیرات اقتصادی - اجتماعی این دو مقوله بر اروپا و جهان به کنار، اما هدیه سوم مقوله‌ای است که در اکثر کشورهای جهان در قالب نظام تأمین اجتماعی یا رفاه اجتماعی عمل می‌کند آن هم متناسب با ساختار سیاسی - اقتصادی حاکم بر این جوامع. تأمین اجتماعی بخش مهمی از فرهنگ و هویت جمعی اروپاییان را تشکیل می‌دهد و هنگام مقایسه کشور خودشان با سایر کشورها در واقع نظام رفاه اجتماعی خود را مزیتی با اهمیت می‌شمرند ولو این که نظام‌های رفاهی‌شان با مشکلات سنگینی هم مواجه باشد و انتقاداتی بر آنها وجود داشته باشد. اما در جهان هنوز جزء بهترین‌ها هستند و مردمان اکثر کشورهای در حال توسعه چنین نظامی را ایده‌آل خود می‌دانند، زیرا ضرورت تأمین اجتماعی نه تنها برای مردم اهمیت حیاتی دارد بلکه دولت‌ها نیز به اهمیت و ضرورت چنین نظامی پی‌برده‌اند، به‌خصوص این

بسیاری معتقدند که اروپا سه هدیه به دنیا ارزانی داشته است. انقلاب صنعتی، بازار رقابتی، و دولت رفاه

به زعم نویسندگان کتاب، بنیاد اقتصادی‌ای که دولت رفاه بر پایه آن شکل گرفته کاملاً دگرگون شده اما خود نظام‌های رفاهی عمدتاً بدون تغییر مانده‌اند

به آن از اهمیت قابل توجهی برخوردارند. به خصوص این که در کتاب مشکلات و بحران‌های دولت‌های رفاهی و راه حل‌های اتخاذ شده به شیوه‌ای تطبیقی بررسی می‌شود. نظر به این که سیاستگذاران ایرانی در ماه‌های اخیر درگیر نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی هستند و اکثر صاحب‌نظران و مسئولان تأمین اجتماعی با چالش جدی در زمینه رفاه اجتماعی مواجه‌اند، مطالعه این کتاب به همه محققان و سیاستگذاران و دست‌اندرکاران این زمینه توصیه می‌شود.

پی‌نوشت:

۱. «تأمین اجتماعی و انتخابات آمریکا: بررسی طرح‌های دو حزب دمکرات و جمهوری خواه در انتخابات سال ۲۰۰۰»، گردآوری و ترجمه دکتر ناصر موفقیان، فصلنامه تأمین اجتماعی شماره ۷، زمستان ۱۳۷۹

۲. The Danish National Institute of social Research

آن دولت‌های رفاهی شکل گرفته‌اند. به سختی دیگر، هرچند تغییرات بسیاری در نحوه‌ی ارائه حمایت‌های اجتماعی صورت گرفته، هیچ یک از آنها بنیادی نبوده، بلکه فقط در جهت منطبق کردن نظام تأمین اجتماعی با مقتضیات و شرایط حاکم بر اقتصاد کشورها بوده است. برای مثال، می‌توان به مطلبی که در یادداشت مترجم کتاب به آن اشاره شده است رجوع کرد: شیلی از سال ۱۹۸۱، با اجازه دادن به شهروندان به منظور مشارکت در بیمه خصوصی، نقش دولت را به حداقل رسانده است و به این ترتیب، کشورهایی مانند آرژانتین، مکزیک، پرو و بولیوی به پیروی از شیلی ترغیب شده‌اند؛ اما در بریتانیا، به دلیل نقش احزاب سیاسی و پشتیبانی اتحادیه‌های کارگری، با هر طرحی که نظام دولت رفاهی را به خطر اندازد مخالفت می‌شود، لذا دولت در اجرای سیاست‌های اصلاحی خود آزاد نیست.

مزیت کتاب حاضر در ارائه آخرین اطلاعات و آمار مربوط به دو حوزه‌ی مقرری بیکاری و مستمری بازنشستگی، در هشت کشور اروپایی است که از لحاظ سابقه دولت رفاه و تجارب مربوط

جولوگیری از بحران، سیاست‌های اصلاحی امور اجتماعی این هشت کشور به تفصیل تشریح شده است.

هدف دوم این کتاب نیز عبارت است از مقایسه‌ای تطبیقی میان نظام‌های تأمین اجتماعی در هشت کشور اروپایی مورد اشاره. از آنجا که بیشترین بار مالی دولت‌ها در حوزه‌ی رفاه اجتماعی، غیر از هزینه‌های بهداشت و درمان، در زمینه مزایای نقدی است، تحلیل مقایسه‌ای این کتاب در ارتباط با دو بخش پراهمیت از نظام‌های تأمین اجتماعی، یعنی بیمه بیکاری و مستمری‌های بازنشستگی است.

نویسندگان این کتاب، که از پژوهشگران مؤسسه تحقیقات اجتماعی دانمارک هستند، بر این باورند که بنیاد اقتصادی‌ای که دولت رفاه بر پایه آن شکل گرفته است کاملاً دگرگون شده، اما در شرایط کنونی، خود نظام‌های رفاهی عمدتاً بدون تغییر مانده‌اند. هم‌چنین سیاست‌های اصلاحی انجام شده در امور اجتماعی چندان موفق نبوده‌است و دولت‌ها کماکان درگیر تأمین منابع اقتصادی مورد نیازند، نه تغییر بنیاد اقتصادی اولیه که براساس